

Posudek disertační práce
Tomáše Kubalíka
Situace jako pedagogický problém
(Příspěvek k filozofii výchovy)

Hlavním úkolem disertační práce, který si autor položil, je reflektovat Heideggerovu filosofii v souvislosti s teorií tzv. situovaného učení (u nás méně známou). Odtud plyne rozdělení práce na část orientovanou filosoficky a na část orientovanou pedagogicky. Autor interpretuje výměry situace v souvislosti s úlohou situačních aktérů (učitele i žáka), jak je skýtá literatura, při čemž obzvláště sleduje rozdílné působení aktérů ve výuce tradiční (jde mu o to, „učinit přítrž slovně názornému vyučování“ – s. 125) ve srovnání se situovanou autentickou činností žáka, která „se opírá pojem legitimní periferní participace“ (s. 2).

Přítom výukové „situaci“ dává přednost, protože se odehrává v relativně autentickém prostředí a protože je žák aktivnější a může vnímat ty, kdo jsou při řešení zdatní; dále protože může měnit svou roli ve spolupráci s ostatními zkušenějšími účastníky; zároveň je snazší zobecňování, artikulace a celkové hodnocení přímo v průběhu výuky.

Recenzent rád konstatuje, že práce smysluplně odkazuje k bohaté odborné literatuře. Zvláště hodnotí autorovu zdatnou interpretaci náročných Heideggerových myšlenek.

Připomínky a kritika posuzovatele se týká přílišného zahlcení textu citacemi; v této podobě se pisatel ztrácí v odkazech, takže čtenář

může sledovat tok autorových vlastních myšlenek jen s obtížemi. Na mnoha místech by bylo vhodnější umístit celý citát i s odkazem pod čarou a obsah citátu přetlumočit vlastními slovy.

I když autor deklaruje, že mu jde především o filosofii výchovy, velmi mnoho prostoru věnuje psychologické stránce vyučování a učení. A tak málo pozornosti věnoval jedné z nejpodstatnějších charakteristik situace, totiž jejímu nikdy neuzavřenému dění, kdy každé pochopení a uchopení se stává její proměnou, jejím životem v „dramatu“ skutečnosti. Sám měl k této závažné skutečnosti jen krok (např. s. 108: „Nevýhodou bohatství přirozeného jazyka je jeho nejednoznačnost.“ S.120: „Teorie situačního učení se v poslední době nechává inspirovat vědou o komplexitě. S.122 „Naučit je kreativně řešit problémy, jež nejsou vždy dobře definované... S. 129 „Člověk je totiž z pohledu Heideggera bytost nejenom racionální, ale je to především bytost sociální“. Místo zevrubnějšího výkladu odkazují jednak k Ricoeurovu dílu *Filosofie vůle* a též ke svým řádkům v knize *Totalismus a holismus*. Praha 1996, především s. 27-31).

Autor někdy prezentuje výroky, které neplatí svým smyslem pro to, o čem mají vypovídat (např. s. 50: „Zvíře, jak jsme již uvedli výše, sice občas použije něco k něčemu, ale nemá na rozdíl od člověka spojené použití nástroje s nějakým konkrétním účelem.“ Aj.)

Vedle interpretačně náročných myšlenek se v textu tu a tam zbytečně vyskytují výroky naivní (např. s. 55: „Není přece důvod jít někam pěšky, když můžeme jet na kole.“; s. 56: „Kdybychom nebyli aktivní, kdybychom nechodili po cestách, tak by tu žádné cesty

nebyly.“ Nebo s. 64: „ Extroverti dokonce vyhledávají kontakt i ve svém volném čase, ...“; s. 65: „Někdy stačí jen přestavět lavice, čímž...“; s.78: „ Zkrátka není důležité vyhrát, ale zúčastnit se.“; s. 90: „Hra je přípravou na život a život je boj.“ S.101: „ Lze však po někom, kdo neučí na univerzitě, žádat, aby byl dobrým učitelem a zároveň odborníkem? To bychom asi chtěli příliš.“ Aj.)

Z formulačního hlediska je třeba dát si pozor na obraty jako „dochází ke konstituci – lépe konstituuje se“, „v tomhle světě“ – lépe v tomto světě; „zohledňovat“ lépe mít zřetel, ohled...; „to samé“ – lépe totéž; „komunikovat představy“ – lépe tlumočit; s. 22: „Každá dovednost se tedy pojí s výkonem *určité sociální role*, a proto se učení se čemukoli v zásadě rovná přípravě na výkon *určité sociální role*.“ Též nevhodné je příliš časté používání 1. os. mn. čísla (plurál „majestaticus“) pro neučitou osobu: tak místo „věnujeme se“, uvidíme“ apod. raději ukáže se, bude zřejmé apod. Občas chybí interpunkce.

Práce vyhovuje požadavkům na univerzitní disertační práci, a proto ji doporučuji k přijetí v rámci doktorského studia.

V Praze dne 23. dubna 2011.

Radim Palouš

Univ. prof.PhDr. Radim Palouš,CSc, dr.h.c.(mult.)

Adresa : CZ 118 00 Praha 1 Újezd 17

Mobil : 776207036

E-mail : rpalous@ruk.cuni.cz

Bankovní spojení :

Čs. spořitelna Praha 1 Újezd

č.ú. 46715183/0800